

Autoreferat

1. Imię i nazwisko:

Konrad Burdziak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

Wykształcenie:

a/ wydział: Wydział Prawa i Administracji

b/ uczelnia: Uniwersytet Szczeciński

c/ rok uzyskania dyplomu: 2013 (4 lipca)

d/ uzyskany tytuł zawodowy: magister

e/ temat pracy magisterskiej: prawnokarna analiza zjawiska samobójstwa; tytuł pracy: Zjawisko samobójstwa w świetle polskiego prawa karnego

Doktorat:

a/ rok uzyskania: 2016 (17 listopada) **z wyróżnieniem**

b/ uczelnia: Uniwersytet Szczeciński

c/ dyscyplina: prawo

d/ specjalność: prawo karne

e/ temat rozprawy doktorskiej: prawnokarna analiza prowokacji; tytuł pracy: Prowokacja (analiza prawnokarna)

Dodatkowe kompetencje:

a/ absolwent 21st Specialization Course in International Criminal Law for Young Penalists (organizowany przez: the Siracusa International Institute for Criminal Justice and Human Rights przy współpracy z the International Association of Penal Law, the Irish Centre for Human Rights, National University of Ireland Galway, the Middlesex University Department of Law);

b/ certyfikowany suicydolog (certyfikat wystawiony przez Polskie Towarzystwo Suicydologiczne);

c/ student studiów psychologicznych na Uniwersytecie SWPS w Poznaniu;

d/ ukończone szkolenie „Przeciwdziałanie mobbingowi i dyskryminacji” (certyfikat z dnia 10 marca 2021 r.).

e/ ukończone szkolenie akredytowane z zakresu zarządzania projektami PRINCE2 Foundation 6th Edition (numer certyfikatu: GR656259498KB).

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych:

Staż pracy:

a/ ogółem lat: 9 lat

b/ w tym:

- asystent w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, od 2 stycznia 2014 roku;
- adiunkt w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, od 1 marca 2017 roku;
- asystent w Sekcji Prawa i Procesu Karnego Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, od 4 maja 2016 roku;
- adiunkt w Sekcji Prawa i Procesu Karnego Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, od 1 marca 2018 roku.

Dodatkowe zatrudnienie:

a/ w roku akademickim 2017/2018 (semestr letni) prowadzenie zajęć z kryminalistyki w Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu Wydziale Ekonomicznym w Szczecinie.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

Osiągnięciem naukowym w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r., poz. 574, ze zm.), stanowiącym podstawę ubiegania się przeze mnie o stopień doktora habilitowanego nauk prawnych, jest

monografia naukowa mojego autorstwa (wkład w powstanie pracy: 100%) pt. „Osoba niepoczytalna a prawno-karna norma sankcjonowana. Rozważania na tle polskiego Kodeksu karnego”. Monografia została wydana przez Wydawnictwo Naukowe Scholar w Warszawie w roku 2021 (ISBN: 978-83-66470-43-9). Monografia liczy sobie 238 stron, a jej recenzentami wydawniczymi byli: 1) dr hab. Jolanta Jakubowska-Hara, prof. INP PAN; 2) dr hab. Przemysław Konieczniak, UW.

Głównym celem monografii – jak wynika już z samego jej tytułu – jest analiza problematyki zdolności osoby niepoczytalnej (w rozumieniu art. 31 § 1 k.k.) do przekroczenia prawno-karnej normy sankcjonowanej, konkretniej zaś – udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy osoba niepoczytalna jest zdolna do przekroczenia prawno-karnej normy sankcjonowanej, czy też nie. Główną hipotezą monografii (która została pozytywnie zweryfikowana w dalszej jej części) jest zaś hipoteza o braku zdolności (czy też – o braku możliwości) do przekroczenia takiej normy przez osobę, która z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mogła w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swym postępowaniem. Hipotezie tej towarzyszy jednocześnie hipoteza o motywacyjnym oddziaływaniu prawno-karnej normy sankcjonowanej jako głównej funkcji i celu tej normy (hipoteza ta stanowiła w zasadzie punkt wyjścia dla wysunięcia głównej hipotezy pracy).

Realizację wyżej wymienionego, głównego celu monografii uznałem za niezwykle istotną, a to z uwagi na fakt, że możliwość zrealizowania przez osobę niepoczytalną znamion typu czynu zabronionego pod groźbą kary i (być może) powiązana z nią możliwość tej osoby do przekroczenia prawno-karnej normy sankcjonowanej (a w zasadzie – zrealizowanie przez osobę niepoczytalną znamion typu czynu zabronionego pod groźbą kary i – być może – powiązane z tym faktem przekroczenie przez tę osobę prawno-karnej normy sankcjonowanej) stanowić ma – według ustawodawcy – podstawę do ingerencji w jej wolności i prawa; ustawodawca przewiduje wszakże w takiej sytuacji możliwość orzeczenia wobec osoby, która: 1) dopuściła się czynu zabronionego; 2) z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mogła w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swym postępowaniem, środków zabezpieczających (zob. art. 93c pkt 1 k.k.) w postaci: 1) elektronicznej kontroli miejsca pobytu; 2) terapii; 3) terapii uzależnień; 4) pobytu w zakładzie psychiatrycznym

(art. 93a § 1 k.k.). Dodatkowo, jeżeli ustawa tak stanowi, tytułem środka zabezpieczającego można orzec nakaz i zakazy określone w art. 39 pkt 2–3 k.k. (art. 93a § 2 k.k.; art. 99 k.k.).

Ingerencja w wolności i prawa człowieka związana z orzeczeniem wyżej wymienionych środków (chodzi w szczególności o orzeczenie środka w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym) może być przy tym niezwykle dotkliwa. Kwestia faktycznej dopuszczalności orzeczenia tych środków wobec osoby niepoczytalnej winna zostać zatem należycie przeanalizowana, nawet jeżeli analizy te miałyby doprowadzić ostatecznie do zaprzeczenia racjonalności ustawodawcy, który z jednej strony wskazywałby, że warunkiem orzeczenia środka zabezpieczającego jest popełnienie przez osobę niepoczytalną czynu zabronionego (co wiąże się, a wręcz jest równoznaczne – *prima facie* – z przekroczeniem prawnokarnej normy sankcjonowanej), a z drugiej strony kierowałby prawnokarne normy sankcjonowane wyłącznie do osób, na które normy te mogą oddziaływać motywacyjnie (co jest jedną z zasadniczych hipotez monografii), w rzeczywistości uniemożliwiając – z uwagi na gwarancyjną funkcję prawa karnego, wykluczającą arbitralną ingerencję państwa w życie człowieka – orzekanie wobec analizowanych osób (osób niepoczytalnych) dyskutowanych środków.

Metodą (ogólną) wykorzystaną w monografii jest metoda kontekstowa, a to z uwagi na dwie okoliczności. Otóż: 1) pozwala ona na wielostronne ujmowanie badanych zjawisk; 2) zmierza ona do określenia wszystkich istotnych kontekstów: genetycznych, historycznych, funkcjonalnych, logicznych, aksjologicznych i innych (zob. R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Warszawa 2008, s. 74). Szczegółową metodą badawczą wykorzystaną w pracy jest natomiast (przede wszystkim) metoda dogmatyczno-prawna. Oceny statusu prawnego osób niepoczytalnych w rozumieniu art. 31 § 1 k.k. na gruncie polskiego prawa karnego dokonano więc (przede wszystkim) w drodze kompleksowej i wszechstronnej analizy materiału normatywnego odnoszącego się do wszystkich poruszanych kwestii, w szczególności zaś – w drodze analizy takich aktów prawnych, jak: 1) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1138, ze zm.), dalej określana skrótem „k.k.”; 2) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483, ze zm.), dalej określana skrótem „Konstytucja RP”; czy 3) Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r., poz. 685, ze zm.), dalej określana skrótem „u.o.p.”. Analiza

materiału normatywnego przeprowadzona została przy tym z wykorzystaniem derywacyjnej koncepcji wykładni prawa autorstwa M. Zielińskiego.

W kontekście ustalenia: 1) kim jest osoba niepoczytalna i czym musi charakteryzować się (i charakteryzuje się) jej psychika w czasie popełnienia czynu zabronionego; 2) zdolności (możności) osoby niepoczytalnej do przekroczenia prawnokarnej normy sankcjonowanej; 3) stosowanych i możliwych do stosowania wobec takich osób (osób niepoczytalnych) środków, wykorzystana została również metoda empiryczna. Szczegółowy opis procesu doboru próby badawczej został zawarty w podrozdziale 4.3 monografii. W tym miejscu wskażmy tylko, że w ramach badania aktowego przeanalizowane zostały: 1) akta możliwie „aktualne” (dotyczące spraw zakończonych w 2018 roku); 2) akta z małych i dużych „ośrodków sądowych”; 2) akta z sądów z różnych regionów Polski; 3) akta zarówno z Sądów Rejonowych, jak i z Sądów Okręgowych (podkreślenia wymaga przy tym, że analizowano nie tylko orzeczenia sądów I instancji, ale również orzeczenia sądów II instancji); 4) akta z większości Sądów Okręgowych dysponujących aktami spraw pożądaných z perspektywy badania i możliwymi do przekazania, choćby z uwagi na brak zaplanowanych czynności procesowych.

Realizacji głównego celu monografii (przypomnijmy – chodzi o odpowiedź na pytanie, czy osoba niepoczytalna zdolna jest do przekroczenia prawnokarnej normy sankcjonowanej) poświęciłem przede wszystkim jej rozdział 2. W rozdziale tym zdecydowałem się omówić w pierwszej kolejności poglądy Z. Ziemińskiego i Ł. Pohla (a także W. Patryasa) jako autorów bezpośrednio poruszających problematykę prawnokarnej normy sankcjonowanej i problematykę możliwości/braku możliwości przekroczenia takiej normy zachowaniem niedowolnym. Szczególnie istotne i inspirujące okazało się dla mnie stanowcze stanowisko pierwszego z wyżej wymienionych autorów, zgodnie z którym: „Ustanowienie dla kogoś normy jest działaniem zmierzającym właśnie do tego, żeby na czyjąś wolę sugestywnie oddziaływać. Ustanowienie normy np. co do zachowań się odruchowych albo co do realizacji stanów rzeczy, na które obowiązany do działania nie może mieć najmniejszego wpływu, jest działaniem prakseologicznie chybionym, niecelowym. W takim wypadku wypowiedź ‘On to czynić powinien’ może mieć sens tylko jako wyraz oceny, że dobrze by było, gdyby ktoś dany stan rzeczy zrealizował (choć to dla danej osoby nie jest możliwe)” (Z. Ziemiński, *Logiczne podstawy prawoznawstwa*, Warszawa 1966, s. 49). Właśnie w związku z tym poglądem podrozdział 2.2 monografii poświęciłem odpowiedzi na

pytanie, czy rację ma Z. Ziemiński, że jedynym albo głównym celem normy (w interesującym nas zakresie, tzn. w zakresie, w jakim chodzi o prawnokarną normę sankcjonowaną) jest motywacyjne oddziaływanie na człowieka. Jeżeli bowiem tak by było, to jej (prawnokarnej normy sankcjonowanej) adresowanie do osób niepoczytalnych byłoby jednoznacznie nieuzasadnione (a wymóg dowolności/niedowolności zachowania należałoby sytuować w zakresie elementu syntaktycznego normy sankcjonowanej określanego mianem Adresata). Ustalenia w tym zakresie oparłem przy tym na dogłębnej analizie m.in. art. 30 i 31 ust. 3 Konstytucji RP.

W wyniku przeprowadzonych w podrozdziale 2.2 monografii analiz doszedłem ostatecznie do wniosku, że poszczególne regulacje konstytucyjne, a nadto poszczególne regulacje ustaw zwykłych, przesądzają o konieczności traktowania prawnokarnych ograniczeń wolności i praw człowieka jako nakazów/zakazów określonego postępowania skierowanych do poszczególnych osób i mających oddziaływać na te osoby motywacyjnie, powiązanych z (ewentualnymi) kompetencjami egzekwowania tych ograniczeń przez odpowiednie organy państwa, a także (ewentualnymi) nakazami czynienia użytku z tych kompetencji. Na gruncie prawa karnego owe nakazy/zakazy określonego postępowania nazywane są prawnokarnymi normami sankcjonowanymi. Przyjąłem w związku z tym, że za główną funkcję prawnokarnych norm sankcjonowanych uznać należy motywacyjne oddziaływanie na człowieka. W przekonaniu tym utwierdziły mnie zresztą dodatkowo przeprowadzone w podrozdziale 2.3 monografii analizy L. Petrażyckiego koncepcji polityki prawa, będącej niezwykle interesującym wsparciem teoretyczno-prawnym i filozoficzno-prawnym z perspektywy dyskutowanej problematyki, w szczególności zaś – z perspektywy celu prawnokarnej normy sankcjonowanej.

Podrozdział 2.4 monografii stanowi przeniesienie ustaleń poczynionych we wcześniejszych podrozdziałach bezpośrednio na grunt problematyki osoby niepoczytalnej. W podrozdziale tym przedstawiłem swoje ostateczne stanowisko w kwestii możliwości/braku możliwości przekroczenia przez osobę niepoczytalną prawnokarnej normy sankcjonowanej. Konkretniej zaś wskazałem, że dotychczasowe ustalenia potwierdzają tezy Z. Ziemińskiego, że: „Ustanowienie dla kogoś normy jest działaniem zmierzającym właśnie do tego, żeby na czyjąś wolę sugestywnie oddziaływać” oraz że: „Ustanowienie normy np. co do zachowań się odruchowych albo co do realizacji stanów rzeczy, na które obowiązany do działania nie może mieć najmniejszego wpływu, jest działaniem

prakseologicznie chybionym, niecelowym” (Z. Ziemiński, *Logiczne podstawy prawoznawstwa*, Warszawa 1966, s. 49). Działanie tego rodzaju, w tym m.in. ustanawianie prawnokarnych norm sankcjonowanych dla osób niepoczytalnych, uznać należy wręcz de lege lata za zachowanie niedopuszczalne z uwagi na treść art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Ustrojodawca wyraźnie wskazuje wszakże, że każde ograniczenie wolności/praw człowieka ma być konieczne, w tym m.in. zdatne do osiągnięcia pożądanego celu. Trudno zaś byłoby mówić o zdatności prawnokarnych norm sankcjonowanych do osiągnięcia celu w postaci ochrony określonych dóbr istotnych dla społeczeństwa w zakresie, w jakim normy te byłyby skierowane do osób niepoczytalnych w rozumieniu art. 31 § 1 k.k.; wszak na osoby niepoczytalne normy te nie byłyby w stanie w jakikolwiek sposób oddziaływać. Co za tym idzie – uznałem, że nie ma możliwości przekroczenia przez osobę niepoczytalną (niezdolną do rozpoznania znaczenia swego czynu lub pokierowania swym postępowaniem) prawnokarnej normy sankcjonowanej, bo prawnokarna norma sankcjonowana nie jest do takiej osoby skierowana, dla takiej osoby racjonalny prawodawca normy by nie ustanawiał. W konsekwencji – uznałem, że art. 31 § 1 k.k. stanowi przepis modyfikujący treść prawnokarnych norm sankcjonowanych wysłowionych w poszczególnych przepisach prawnokarnych w zakresie, w jakim chodzi o elementy syntaktyczne tych norm w postaci Adresata (A) i wyłączający z kręgu adresatów tych norm osoby niepoczytalne. Podobnie sytuacja prezentuje się – dodajmy – na gruncie Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1360, ze zm.), określanej dalej skrótem „k.c.”. Jak twierdzi autor derywacyjnej koncepcji wykładni prawa – M. Zieliński, art. 425 § 1 k.c. (zbliżony w swej treści do art. 31 § 1 k.k.), zgodnie z którym: „Osoba, która z jakichkolwiek powodów znajduje się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, nie jest odpowiedzialna za szkodę w tym stanie wyrządzoną”, stanowi przepis modyfikujący (poprzez zawężenie zakresu zastosowania) treść normy prawnej wysłowionej w art. 415 k.c. (zbliżonym w swej treści do przepisów wysłowiających prawnokarne normy sankcjonowane), zgodnie z którym: „Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia” (zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012, s. 125-127).

Treść prawnokarnej normy sankcjonowanej określonej np. w art. 148 § 1 k.k. winna zatem brzmieć – w moim przekonaniu – następująco: „Każdemu człowiekowi, z wyłączeniem osób, które z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mogą w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub

pokierować swoim postępowaniem, zakazuje się umyślnego spowodowania śmierci innego człowieka”. Oczywiście nie oznacza to, według mnie, że osoba taka (osoba niepoczytalna) nie może zrealizować swym zachowaniem znamion danego typu czynu zabronionego pod groźbą kary, a w konsekwencji – dopuścić się czynu zabronionego w rozumieniu art. 115 § 1 k.k. (dopuścić się zachowania odpowiadającego cechom określonym w ustawie karnej); czynu zabronionego – dodajmy – o którym mowa w niezwykle istotnym z perspektywy osób niepoczytalnych art. 93b § 1 k.k., zgodnie z którym: „Sąd może orzec środek zabezpieczający, gdy jest to konieczne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, a inne środki prawne określone w tym kodeksie lub orzeczone na podstawie innych ustaw nie są wystarczające”. Wręcz przeciwnie – osoba niepoczytalna może dopuścić się czynu zabronionego w rozumieniu art. 115 § 1 k.k. i może zostać wobec niej orzeczony środek zabezpieczający w postaci: 1) elektronicznej kontroli miejsca pobytu; 2) terapii; 3) terapii uzależnień; 4) pobytu w zakładzie psychiatrycznym (zob. art. 93a k.k.). Wskażmy w tym zakresie, że – dla przykładu – z przepisu art. 148 § 1 k.k., zgodnie z którym: „Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności”, wynika wprost opis pewnego abstrakcyjnego zachowania się; regulacja ta opisuje w końcu zachowanie się polegające na zabiciu jednego człowieka przez drugiego człowieka. Dane, konkretne zachowanie się konkretnego człowieka (w interesującym nas przypadku człowieka niepoczytalnego), polegające na spowodowaniu śmierci innego, konkretnego człowieka, opisowi temu z pewnością będzie odpowiadało. Będzie ono (zachowanie to) zatem czynem zabronionym w rozumieniu art. 115 § 1 k.k., tzn. będzie ono zachowaniem o cechach/znamionach określonych w ustawie karnej. Zachowanie to (konkretne, a nie abstrakcyjne) nie będzie jedynie stanowiło – jak wspomniałem – przekroczenia, nie wynikającego wprost z przepisu prawnego, nakazu/zakazu określonego zachowania się (nie będzie stanowiło przekroczenia prawnokarnej normy sankcjonowanej). Norma prawna (w rozumieniu przyjętym na gruncie mojej monografii) to bowiem wyrażenie, które w sposób jednoznaczny i precyzyjny (podkreślmy – precyzyjny) określonego podmiotowi, w określonych okolicznościach, nakazuje/zakazuje określonego zachowania się, a ów precyzyjny, jednoznaczny nakaz/zakaz może nie odpowiadać w pełni ogólnemu opisowi z przepisu prawnego, lecz być uzupełniany/modyfikowany przez ustawodawcę za pośrednictwem innych zawartych w ustawie karnej przepisów (tak, by dana regulacja – jak przyjęło się to określać w literaturze – nie trafiała poza cel), w tym m.in. za pośrednictwem art. 31 § 1 k.k., który to przepis – jak wynika z moich ustaleń – jest

faktycznym modyfikatorem prawnokarnych norm sankcjonowanych zawartych w poszczególnych przepisach prawnokarnych. Nie ma w związku z tym racji Ł. Pohl, że: „Wykluczenie (...) możliwości przekroczenia normy sankcjonowanej czynem niedowolnym uniemożliwia orzeczenie o zabronieniu (bezprawności) tego czynu. Tym samym norma sankcjonująca, która nakazuje sądowi w określonych przypadkach orzec umieszczenie jego sprawcy w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym, traci swój kluczowy element zakresu zastosowania. Co więcej, można rzec, że przestaje ona być wówczas normą sankcjonującą. Trudno bowiem mówić o normie sankcjonującej w wypadku braku normy sankcjonowanej” (Ł. Pohl, Norma sankcjonowana w prawie karnym jako przykład normy prawnej nie będącej normą postępowania, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2006, nr 1, s. 64). Choć oczywiście rację ma Ł. Pohl w zakresie, w jakim twierdzi, że norma kompetencyjna wysłowiona w art. 93b § 1 k.k. nie jest przy przyjętej tu koncepcji normą sankcjonującą.

W podrozdziale 2.4 monografii podniosłem także, że rozwiązania konstytucyjne wymuszają na nas weryfikację, czy zastosowany środek (w naszym wypadku regulacje prawnokarne) nie jest zbyt daleko idący i czy nie byłoby wystarczające zastosowanie środka łagodniejszego. W tym zakresie postawiłem pytanie, czy nie byłyby wystarczające, w kontekście czynów zabronionych popełnianych przez osoby niepełnosprawne, rozwiązania zawarte w Ustawie o ochronie zdrowia psychicznego, która w żadnym wypadku nie ma prawnokarnego charakteru (stanowiło to przyczynek do rozważań z podrozdziału 3.7 i rozdziału 4).

W rozdziale 3 monografii postanowiłem odpowiedzieć na pytanie, kto w rzeczywistości zwolniony jest z odpowiedzialności karnej/kto rzeczywiście nie może przekroczyć prawnokarnej normy sankcjonowanej w związku z art. 31 § 1 k.k. oraz jakie środki mogą i powinny być stosowane w stosunku do osób, o których mowa w rzeczonym przepisie. W rozdziale tym ustaliłem m.in. że nie ma możliwości pociągnięcia niepełnosprawnej sprawcy do odpowiedzialności karnej tylko wówczas, gdy w trakcie całego zachowania, stanowiącego realizację znamienia czynnościowego danego typu czynu zabronionego pod groźbą kary, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mógł rozpoznać jego (tego zachowania) znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem (mimo że zachowanie to odpowiadało znamionom danego typu czynu zabronionego pod groźbą kary określonego w danym przepisie

prawnokarnym). Jeżeli sprawca z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mógł rozpoznać znaczenia swego zachowania lub pokierować swoim postępowaniem, ale tylko w pewnym fragmencie (całego) zachowania stanowiącego realizację znamienia czynnościowego danego typu czynu zabronionego pod groźbą kary, to do odpowiedzialności karnej nie można pociągnąć go wyłącznie za ten fragment (całego) zachowania, w którym z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mógł rozpoznać znaczenia swego zachowania lub pokierować swoim postępowaniem. Za pozostałą część/części zachowania można natomiast pociągnąć go do odpowiedzialności karnej.

W rozdziale 3 ustaliłem także, że osoba niepoczytalna w rozumieniu art. 31 § 1 k.k. to osoba, która w czasie czynu nie mogła rozpoznać jego znaczenia/pokierować swym postępowaniem i nie ma znaczenia, czy skutek w postaci niemożności rozpoznania znaczenia czynu/pokierowania postępowaniem występował równocześnie z przyczyną w postaci choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, czy też wystąpił bądź trwał po zaistnieniu tej przyczyny. Ustaliłem nadto, że osoba niepoczytalna w rozumieniu art. 31 § 1 k.k. to osoba, która w czasie popełnienia czynu zabronionego z powodu choroby psychicznej lub (nie bez powodu używa się tutaj spójnika „lub”; chodzi o alternatywę rozłączną) upośledzenia umysłowego, lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mogła rozpoznać fizycznej natury swego czynu lub prawnej oceny swego czynu, lub (i znowu nie bez powodu używa się tutaj spójnika „lub”; chodzi o alternatywę rozłączną) nie mogła pokierować swoim postępowaniem, a jednocześnie, że przepis art. 9 § 2 k.k. oraz przepisy art. 28-30 k.k. w żaden sposób nie wpływają na sposób rozumienia art. 31 § 1 k.k. Wręcz przeciwnie: 1) to art. 31 § 1 k.k. wyłącza z pojęcia osoby niezdolnej do przewidzenia możliwości popełnienia czynu zabronionego, o której mowa w art. 9 § 2 k.k. in fine (a contrario), osoby niezdolne do rozpoznania fizycznej natury swego czynu w związku z czynnikami endogennymi, jakimi są choroba psychiczna, upośledzenie umysłowe czy inne zakłócenie czynności psychicznych; 2) to art. 31 § 1 k.k. wyłącza z zakresu (innych) regulacji przewidujących błędy sytuacyjne, w których sprawca nie jest zdolny do rozpoznania znaczenia swego czynu z uwagi na chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe lub inne zakłócenie czynności psychicznych.

Wreszcie, w rozdziale 3 monografii ustaliłem, że Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego przewiduje środki możliwe do stosowania wobec osób niepoczytalnych i środki te powinny być stosowane w pierwszej kolejności, tzn. przed orzeczeniem wobec sprawcy środków zabezpieczających i być może zamiast nich. Przepis art. 93b § 1 zd. 1 k.k. wyraźnie wskazuje wszakże, że orzeczenie środka zabezpieczającego ma być konieczne dla zapobieżenia ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, co oznacza, że środki zabezpieczające można stosować wyłącznie w tych sytuacjach, gdy inne środki prawne (i pozaprawne) określone w Kodeksie karnym lub orzeczone na podstawie innych ustaw nie będą wystarczające. Oznacza to ni mniej, ni więcej, że stosowanie wobec niepoczytalnych sprawców czynów zabronionych pod groźbą kary środków zabezpieczających ma być ostatecznością (charakter środków ultima ratio), a w konsekwencji – że środki te mają mieć wyłącznie subsydiarny charakter. Regulacje dotyczące środków możliwych do zastosowania wobec osób niepoczytalnych uznać należy zatem – w moim przekonaniu – za racjonalne. Poddać należy jedynie w wątpliwość zasadność stosowania, jako kryterium doboru środków zabezpieczających i ich wykonywania, stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który sprawca może popełnić, oraz prawdopodobieństwa jego popełnienia (również w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym). Podkreślenia wymaga bowiem – po pierwsze – że nie jesteśmy w stanie określić, czy sprawca niepoczytalny dopuści się w przyszłości czynu zabronionego, a jeżeli się dopuści, to jaki to będzie czyn i jakim stopniem społecznej szkodliwości będzie się charakteryzował (jest to na tym etapie rozwoju nauki, na którym się znajdujemy, fizycznie niemożliwe i przypomina raczej rozwiązania znane z filmów science-fiction). J. Bijlsma, T. Kooijmans, F. de Jong, G. Meynen wskazują zresztą, że: „Legal insanity and preventive detention refer to very different legal issues. One concerns responsibility for an act in the past, while the other concerns dangerousness in the future. (...) empirical research shows no more than a weak link between mental illness and crime or recidivism. Also, in current risk assessment tools for recidivism, mental illness plays only a limited or very limited role compared with other risk factors” (J. Bijlsma, T. Kooijmans, F. de Jong, G. Meynen, Legal insanity and risk: An international perspective on the justification of indeterminate preventive commitment, International Journal of Law and Psychiatry 2019, nr 66, 101462, s. 1). Po drugie zaś – aktualne rozwiązanie pozostaje w sprzeczności (a przynajmniej – nie do końca pozostaje w zgodności) z głównymi celami środków zabezpieczających, którymi są – w moim przekonaniu – 1) objęcie sprawcy odpowiednim postępowaniem leczniczym, psychoterapeutycznym, rehabilitacyjnym lub

resocjalizacyjnym; 2) poprawa stanu zdrowia sprawcy i jego zachowania; 3) umożliwienie sprawcy powrotu do społeczeństwa i funkcjonowania w społeczeństwie w sposób niestwarzający zagrożenia porządku prawnego (a w wypadku sprawcy umieszczonego w zakładzie psychiatrycznym – umożliwienie również dalszego leczenia w warunkach poza tym zakładem). To właśnie powyższe cele i konieczność ich realizacji winny stanowić zasadniczą przesłankę decyzji o konieczności zastosowania, doborze i sposobie wykonywania środków zabezpieczających; stąd też – postulować należy w tym zakresie odpowiednią zmianę Kodeksu karnego, być może obejmującą również zmianę/rozszerzenie katalogu możliwych do zastosowania środków zabezpieczających.

W rozdziale 4 monografii omówiłem przeprowadzone przeze mnie badanie empiryczne, w ramach którego w oparciu o analizę akt spraw karnych starałem się poczynić ustalenia w zakresie tego: 1) kim jest osoba niepoczytalna i czym musi charakteryzować się (i charakteryzuje się) jej psychika w czasie popełnienia czynu zabronionego; 2) czy osoba niepoczytalna ma zdolność (możność) do przekroczenia prawnokarnej normy sankcjonowanej; 3) jakie środki są stosowane/możliwe do zastosowanie wobec osób niepoczytalnych. W wyniku badania ustaliłem m.in., że: 1) sądy w ogóle nie odnoszą się do kwestii możliwości/braku możliwości przekroczenia przez osobę niepoczytalną prawnokarnej normy sankcjonowanej; 2) sądy powszechnie wskazują, że niepoczytalność to okoliczność wyłączająca winę, a sprawca niepoczytalny realizuje znamiona typu czynu zabronionego pod groźbą kary; 3) sądy zazwyczaj nie analizują znamion poszczególnych typów czynów zabronionych pod groźbą kary i nie wykazują, że znamiona te zrealizowane zostały przez sprawcę. Jako oczywiste uznaje się chyba, że skoro ustalono taki, a nie inny, stan faktyczny, to sprawca musiał popełnić dany czyn zabroniony pod groźbą kary; 4) sądy nie dokonują adekwatnej wykładni elementów wysłowionych w art. 31 § 1 k.k., zdarza im się natomiast (acz rzadko) dokonać wykładni znamienia konieczności, proporcjonalności, społecznej szkodliwości czy wysokiego prawdopodobieństwa, o których mowa w art. 93a-93g k.k.; 5) sądy zazwyczaj nie wspominają o możliwości poprzestania np. na wykorzystanych bądź możliwych do wykorzystania środkach przewidzianych w innych ustawach. Zazwyczaj nie wykazują również niemożności wykorzystania „łagodniejszych” środków zabezpieczających przewidzianych w Kodeksie karnym czy też niemożności nie orzeczenia żadnego ze środków zabezpieczających przewidzianych w Kodeksie karnym.

Najistotniejszym ustaleniem wynikającym z badania empirycznego jest wszakże – w moim przekonaniu – ustalenie, że zarówno niepoczytalność sprawcy, jak i możliwość oraz zasadność orzeczenia wobec niego środka zabezpieczającego, ustalane są w praktyce sądów powszechnych wyłącznie w oparciu o opinie biegłych psychiatrów i psychologa. W kontekście niepoczytalności sprawcy jest to w pewnym sensie kwestia oczywista i nie budząca wątpliwości. Wątpliwości budzi jednak wskazany sposób ustalania możliwości i zasadności orzeczenia wobec niepoczytalnego środka zabezpieczającego, także w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. Zgodnie z art. 93b k.k. zadaniem sądu, a nie biegłych, jest m.in. ustalenie, czy możliwe jest ponowne popełnienie przez sprawcę czynu zabronionego (takiego samego bądź innego), a w przypadku środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 4 k.k., ustalenie, czy możliwe jest ponowne popełnienie przez sprawcę czynu zabronionego (takiego samego bądź innego) o znacznej społecznej szkodliwości. W tym ostatnim przypadku niezbędne jest też ustalenie, czy istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że sprawca ponownie popełni czyn zabroniony (taki sam albo inny) o znacznej społecznej szkodliwości, a nadto – czy czyn ten popełni w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym. Zadaniem sądu jest zatem: 1) dokonanie prognozy kryminologicznej; 2) [w przypadku środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 4 k.k.] ustalenie, czym jest wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego, jakie czynniki o nim decydują i czy w danej konkretnej sprawie takie wysokie prawdopodobieństwo zachodzi; 3) [w przypadku środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 4 k.k.] ustalenie, czy w danej konkretnej sprawie zachodzi wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości; 5) [w przypadku środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 4 k.k.] ustalenie, czy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym; 6) uzasadnienie wyżej wymienionych okoliczności w sposób jednoznaczny i przekonujący w uzasadnieniu postanowienia. Sądy ustalają tymczasem powyższe okoliczności zazwyczaj w oparciu o opinie biegłych, a w zasadzie – zazwyczaj w ogóle nie ustalają tych okoliczności i opierają się po prostu w tym zakresie na opiniach biegłych, posługując się przy tym sformułowaniami takimi jak np. „jak wskazują biegli”, „zdaniem biegłych”, „jak ustalili biegli” itp. Oczywiście odwoływanie się do opinii biegłych (acz nie tylko – analiza akt spraw pozwala stwierdzić, że biegli są bardzo dokładnie wypytywani także w trakcie posiedzeń/rozpraw) jest w pełni uzasadnione: są oni wszakże specjalistami z zakresu psychiki sprawcy i odwołują się do

większości, jeżeli nie do wszystkich, okoliczności, które winien uwzględnić również sąd. Podkreślenia wymaga jednak raz jeszcze, że normy zawarte w przepisach art. 93a-93g k.k. skierowane są do sądów i to właśnie sądy winny ustalać i uzasadniać możliwość i zasadność orzeczenia wobec niepoczytalnego środka zabezpieczającego. Aktualne orzecznictwo pokazuje jednak, że w większości przypadków to biegli decydują w rzeczywistości o możliwości i zasadności orzeczenia odpowiedniego środka, a sądy decyzje biegłych tylko „przyklepują”.

Stwierdzić należy, wobec powyższego, że zaobserwowana praktyka sądów powszechnych jest nie do zaakceptowania i wymaga zmiany (racjonalność regulacji dotyczących środków możliwych do zastosowania wobec osób niepoczytalnych nie znajduje odzwierciedlenia w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych). Nie chodzi jednak o konieczność dokonania jakichkolwiek zmian legislacyjnych; chodzi li tylko o konieczność dokonania zmian w nastawieniu i schematach działania sądów.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Istotna aktywność w dwóch polskich ośrodkach naukowych:

W toku mojej kariery naukowej prowadziłem (i wciąż prowadzę) istotną aktywność naukową w dwóch polskich ośrodkach naukowych:

- 1/ Uniwersytet Szczeciński;
- 2/ Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie.

Ad.1. Istotna aktywność naukowa w Uniwersytecie Szczecińskim

W ramach działalności w Uniwersytecie Szczecińskim:

- 1/ opublikowałem 7 monografii naukowych (w tym uzupełniony i poprawiony doktorat oraz monografię stanowiącą osiągnięcie, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 2022 r., poz. 574, ze zm.);

- 1a/ dodatkowo – oczekuję na publikację 1 monografii;

- 2/ opublikowałem 29 rozdziałów w monografiach zbiorowych (w tym 8 przed doktoratem);

- 3/ opublikowałem 36 artykułów naukowych i glos (w tym 8 przed doktoratem);
- 3a/ dodatkowo – oczekuję na publikację 1 artykułu naukowego;
- 4/ opublikowałem 1 podręcznik i 2 sprawozdania;
- 5/ redagowałem jedną monografię naukową: *Peno Michał, Burdziak Konrad (red.), The Concept of Modern Law Polish and Central European Tradition, Wydawnictwo Peter Lang International Academic Publishers, Berlin 2019, ISBN 978-3-631-78325-2, ss. 197;*
- 6/ wygłosiłem 35 referatów na ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych, także organizowanych za granicą (w tym 5 przed doktoratem).

Moja aktywność naukowa ogniskowała się przy tym (przede wszystkim) wokół VII, następujących obszarów badawczych:

I/ Prawnokarna problematyka samobójstwa

Pierwszym i początkowo najistotniejszym obszarem moich dociekań naukowych była problematyka samobójstwa i jej analiza z perspektywy polskiego prawa karnego. W ramach szeregu artykułów naukowych i glos w sposób dogłębny przeanalizowałem strukturę i zawartość normatywną przepisu art. 151 k.k. Ustaliłem m.in. adekwatne znaczenie znamienia „namowy” człowieka do targnięcia się na własne życie, znamienia „doprowadzenia” człowieka do targnięcia się na własne życie oraz samego znamienia „targnięcia się człowieka na własne życie”. Analizie poddałem także kwestię odpowiedzialności karnej sprawcy za doprowadzenie do podjęcia czynności autodestrukcyjnej osoby niezdolnej do rozpoznania w pełni znaczenia podejmowanego przez siebie czynu (uznając w tym zakresie, że de lege lata kwalifikacja według art. 151 k.k. jest jedyną dopuszczalną kwalifikacją dla tego rodzaju zachowania), kwestię potencjalnej odpowiedzialności sprawcy za kierowanie czy polecenie człowiekowi targnięcia się na własne życie (w tym zakresie również uznałem, że de lege lata kwalifikacja według art. 151 k.k. jest jedyną dopuszczalną kwalifikacją dla tego rodzaju zachowania) oraz kwestię potencjalnej odpowiedzialności karnej samobójcy na podstawie art. 148 k.k. bądź innych regulacji Kodeksu karnego. Zaproponowałem wreszcie dokonanie nowelizacji przepisu art. 151 k.k. i nadanie mu następującego brzmienia: „Art. 151 § 1. Kto doprowadza człowieka do targnięcia się na własne życie, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 8. § 2. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 dobrowolnie zapobiegł śmierci osoby, którą doprowadził do

targnięcia się na własne życie, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia”.

Zob. 1/ *Kierowanie wykonaniem samobójstwa i polecenie jego wykonania w polskim prawie karnym*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2014, nr 4, s. 175-187; 2/ *Samobójca czy zabójca? Kilka słów na temat statusu samobójstwa w polskim prawie karnym*, *Wojskowy Przegląd Prawniczy* 2014, nr 4, s. 130-143; 3/ *Przedmiot czynności wykonawczej przestępstwa z art. 151 Kodeksu karnego*, *Acta Iuris Stetinensis* 2015, nr 10, s. 15-29; 4/ *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2014 roku, sygn. IV KK 316/13*, *Wojskowy Przegląd Prawniczy* 2015, nr 3, s. 121-128; 5/ *Propozycja nowelizacji art. 151 Kodeksu karnego*, *Prawo w Działaniu* 2019, nr 39, DOI: 10.32041/pwd.3910, s. 196-203; 6/ *Kilka słów o potrzebie zreformowania art. 151 KK*, (w:) I. Sepiolo-Jankowska (red.), *Reforma prawa karnego*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014, ISBN 978-83-2557-541-0, s. 252-261; 7/ *Internet jako nowe – stare zagrożenie bezpieczeństwa. Prawnokarne rozważania na temat wpływu Internetu na liczbę samobójstw w Polsce*, (w:) K. Hennig (red.), *Nowe zagrożenia bezpieczeństwa. Wyzwania XXI wieku*, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Sieradzu, Kraków 2015, ISBN 978-83-935527-8-8, s. 205-215; 8/ *Odstąpienie od wymierzenia kary jako alternatywna reakcja na przestępstwo zabójstwa – analiza na tle konkretnego stanu faktycznego*, (w:) S. Pikulski, W. Cieślak, M. Romańczuk-Grącka (red.), *Przyszłość polskiego prawa karnego. Alternatywne reakcje na przestępstwo*, Pracownia wydawnicza ElSet, Olsztyn 2015, ISBN: 978-83-64736-47-6, s. 181-187; 9/ *Status samobójstw popełnianych przez więźniów w zakładach karnych na gruncie polskich regulacji prawnych*, (w:) E. Krajewska-Kulak, C.R. Łukaszuk, J. Lewko, W. Kulak (red.), *W drodze do brzegu życia. Tom XIV*, Druk „Duchno” Piotr Duchnowski, Białystok 2016, ISBN 978-83-937785-9-1, s. 559-569; 10/ *Czy samobójstwo jest czynem zabronionym (czynem zabronionym pod groźbą kary)? Rozważania na tle Kodeksu karnego z 1997 roku (ze szczególnym uwzględnieniem art. 162 § 1 k.k.)*, (w:) J. Hartman, M. Szabat (red.), *Problematyka umierania i śmierci w perspektywie medyczno-kulturowej*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2016, ISBN 978-83-264-9067-5, s. 151-167; 11/ *Doprowadzenie człowieka do targnięcia się na własne życie – analiza prawno-karna*, (w:) E. Krajewska-Kulak, C.R. Łukaszuk, J. Lewko, W. Kulak (red.), *W drodze do brzegu życia. Tom XV*, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Białystok 2017, ISBN 978-83-944852-4-5, s. 195-204; 12/ *Pochwalanie samobójstwa za pomocą środków masowego komunikowania*, (w:) E. Krajewska-Kulak, C.R.

Lukaszuk, J. Lewko, W. Kułak (red.), W drodze do brzegu życia. Tom XVI, Druk „Duchno” Teresa Duchnowska, Białystok 2018, ISBN 978-83-946571-9-2, s. 103-115; 13/ Samobójstwo w świetle S. Czepity poglądów na istotę wolności i jej granice w polskim systemie prawnym, (w:) E. Cała-Wacinkiewicz, Z. Kuniewicz, B. Kanarek (red.), O pojmowaniu prawa i prawoznawstwa. Profesorowi Stanisławowi Czepicie in memoriam, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2021, ISBN 978-83-8235-859-9, s. 231-240.

Zwieńczeniem moich dociekań na temat problematyki samobójstwa była przy tym monografia: *Samobójstwo w prawie polskim, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019, ISBN 978-83-8160-709-4, ss. 195.* W monografii tej wykorzystałem wcześniej poczynione ustalenia, modyfikując je jednak znacząco, a niekiedy nawet całkowicie je zmieniając (vide np. kwestia potencjalnej odpowiedzialności karnej samobójcy na podstawie któregośkolwiek z przepisów Kodeksu karnego czy kwestia statusu samobójstw popełnianych przez więźniów w zakładach karnych). W monografii tej poczyniłem nadto szereg nowych ustaleń, w tym w szczególności dokonałem dogłębnej analizy statusu zjawiska samobójstwa z perspektywy polskiej Konstytucji. Struktura opracowania obejmuje wstęp, pięć rozdziałów oraz wyodrębnione, zwarte podsumowanie. W rozdziałach I i II ustaliłem znaczenie słowa „samobójstwo” na gruncie języka ogólnego i prawnego. W rozdziałach tych przeanalizowałem nadto definicje samobójstwa zaprezentowane dotychczas w literaturze oraz podjąłem próbę utworzenia definicji własnej. Analiza wskazanej problematyki była niezbędna (przede wszystkim) z uwagi na konieczność ustalenia przedmiotu badania przed przystąpieniem do tego badania. Trudno analizować w końcu status zjawiska samobójstwa na gruncie polskiego prawa, nie wiedząc w ogóle, czym jest samobójstwo. Rozdział III dotyczy statusu zjawiska samobójstwa na gruncie prawa konstytucyjnego z uwagi na doniosłość aktu prawnego, jakim jest Ustawa Zasadnicza, oraz fakt uregulowania w nim wolności i praw człowieka. Rozdział IV dotyczy statusu zjawiska samobójstwa na gruncie polskiego prawa karnego. W końcu to właśnie prawo karne zawsze interesowało się, a prawnicy-karniści wciąż interesują się zjawiskiem samobójstwa. Rozdział V dotyczy natomiast statusu zjawiska samobójstwa na gruncie innych polskich aktów prawnych. Rozdział ten stanowi zatem swego rodzaju dopełnienie poprzedniej problematyki.

II/ Prawnokarna problematyka kontratypów

Drugim obszarem moich dociekań naukowych była problematyka kontratypów w prawie karnym. Szczegółowej analizie poddałem w tym zakresie najbardziej znane polskie kontratypy, tzn. kontratyp obrony koniecznej oraz stanu wyższej konieczności.

W monografii: *Judicial Interpretation of the 1997 Criminal Code Provisions on Self-Defence*, Wydawnictwo Peter Lang International Academic Publishers, Berlin 2019, ISBN 978-3-631-76456-5, DOI:10.3726/b14857, ss. 136 (współautor: Ł. Pohl), wydanej także w języku polskim: *Praktyka instytucji obrony koniecznej*, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2018, ISBN 978-83-952892-1-7, ss. 142 (współautor: Ł. Pohl), przedstawiliśmy wraz z Ł. Pohlem obraz oraz własną ocenę orzecznictwa sądowego w zakresie wykładni obecnie obowiązujących przepisów Kodeksu karnego regulujących obronę konieczną i przekroczenie jej granic. Przeanalizowany w monografii metodą krytycznej weryfikacji materiał empiryczny to 88 orzeczeń Sądu Najwyższego, 194 orzeczenia sądów apelacyjnych i 34 orzeczenia sądów okręgowych, w których pojawiło się merytoryczne rozstrzygnięcie podmiotu orzekającego w zakresie postrzegania przezeń składników i funkcji obrony koniecznej lub przekroczenia jej granic. Ostatecznym celem opracowania było udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy obecne ujęcie przepisów normujących obronę konieczną i przekroczenie jej granic jest optymalne, zwłaszcza w obliczu dominujących w orzecznictwie sądowym kierunków interpretacji tych przepisów, przemożnie oddziałujących na stanowisko sądu w kwestii szczegółowej. Monografia ta jest zatem nie tylko refleksją dogmatycznoprawną i analizą obecnego stanu prawnego oraz praktyki jego funkcjonowania, lecz także pozycją ukierunkowaną na ewentualne sformułowanie propozycji de lege ferenda.

Problematyce obrony koniecznej poświęciłem nadto artykuł: *Bezpośredniość zamachu, czyli kilka słów na temat obrony koniecznej w polskim prawie karnym*, *Przegląd Sądowy* 2018, nr 1, s. 55-61, ustalając, że przez zamach bezpośredni należy rozumieć zachowanie się człowieka narażające dobro chronione prawem na niebezpieczeństwo jego naruszenia i stwarzające sytuację, w której obrona tego dobra jest już niezbędna dla uchronienia go przed naruszeniem, a nadto proponując usunięcie z art. 25 § 1 k.k. elementu „bezpośredniości” zamachu i pozostawienie w nim regulacji o następującej treści: „Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem”.

Obronie koniecznej poświęciłem wreszcie artykuł naukowy: *Justifiable Defence: A Comparison of Polish and Hungarian Solutions with an Outlook on the COVID-19 Pandemic*, *ELTE Law Journal* 2021, nr 2, DOI:10.54148/ELTELJ.2021.2.69, s. 69-84 (współautor: I. Ambrus), w którym wraz z I. Ambrusem dokonaliśmy porównania rozwiązań polskich i węgierskich w zakresie diskutowanego kontrotypu.

Problematyką stanu wyższej konieczności zająłem się natomiast w tekście: *O tym, jak względy językowe przegrywają z tradycją (przyzwyczajeniem), czyli kilka słów o braku konieczności dokonywania zmian w kodeksie karnym na przykładzie art. 26 k.k.*, (w:) W. Cieślak, M. Romańczuk-Grącka (red.), *Między stabilnością a zmiennością prawa karnego. Dylematy ustawodawcy*, Pracownia Wydawnicza „ElSet”, Olsztyn 2017, ISBN 978-83-64736-78-0, s. 105-112. Kluczowym ustaleniem, jakie w tym zakresie poczyniłem, było ustalenie, w myśl którego na gruncie art. 26 § 1 k.k. mamy do czynienia ze swego rodzaju sprzecznością; wszak z jednej strony (z uwagi na „pierwszą” część art. 26 § 1 k.k.) wystąpienie bezpośredniego niebezpieczeństwa dla dobra chronionego prawem jest niezbędne dla możliwości powołania się przez sprawcę na działanie w granicach stanu wyższej konieczności, z drugiej strony zaś (z uwagi na „drugą” część art. 26 § 1 k.k.) – jego wystąpienie przekreśla możliwość skorzystania z dobrodziejstwa stanu wyższej konieczności, jako że można się nań powołać wyłącznie wtedy, gdy (bezpośredniego) niebezpieczeństwa nie sposób inaczej uniknąć. W związku ze wzmiankowaną sprzecznością zaproponowałem nadanie regulacji art. 26 § 1 k.k. następującego brzmienia: „Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakimkolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uchylić, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego”.

III/ Problematyka warunkowego umorzenia postępowania karnego i wykorzystywania algorytmów w zakresie formułowania prognoz kryminologicznych

Problematyce warunkowego umorzenia postępowania karnego i wykorzystywania algorytmów w zakresie formułowania prognoz kryminologicznych poświęciłem monografię: *Prognoza kryminologiczna Porównanie rozwiązań estońskich i polskich*, Wydawnictwo Naukowe TYGIEL sp. z o.o., Lublin 2022, ISBN: 978-83-67104-15-9, ss. 124, <https://bc.wydawnictwo-tygiel.pl/publikacja/587E663B-A15C-1604-1B98->

CEACED014063 (współautor: Erik Rüütel). W monografii tej dokonałem – po pierwsze – zestawienie obowiązujących w Estonii i w Polsce regulacji prawnych dotyczących warunkowego przedterminowego zwolnienia sprawcy z odbycia reszty kary pozbawienia wolności i szacowania ryzyka powrotności sprawcy do przestępstwa, po drugie zaś – stwierdzenia występujących pomiędzy nimi identyczności, podobieństw i różnic. W pracy szczegółowo przeanalizowałem nadto wykorzystywane w Estonii narzędzia szacowania ryzyka powrotności sprawcy do przestępstwa oraz uzasadnienia ich tworzenia i stosowania.

W wyniku przeprowadzonych badań ustaliłem m.in., że: 1/ sposoby szacowania ryzyka powrotności sprawcy do przestępstwa wykorzystywane w Estonii różnią się od sposobów dokonywania tego rodzaju szacunków w Polsce; 2/ w Estonii stosowane są profesjonalne narzędzia szacowania ryzyka powrotności sprawcy do przestępstwa; 3/ rozwiązania stosowane w Estonii są skuteczne, w tym sensie, że pozwalają na dokładniejsze niż w Polsce oszacowanie ryzyka powrotności sprawcy do przestępstwa; 4/ implementacja rozwiązań estońskich w Polsce jest nie tylko możliwa, ale również pożądana.

W kontekście ostatniego z ustaleń podkreślenia wymaga, że w pracy zaproponowałem mapę drogową, którą może podążać Polska w przypadku zdecydowania się na przetransferowanie do Polski estońskich rozwiązań (w szczególności zaś – wykorzystywanego tam systemu OASys), oraz konkretne rozwiązania prawne, które należałoby wprowadzić w przypadku podjęcia wzmiankowanej decyzji.

Dodać należy, że impulsem do przygotowania wyżej wymienionej monografii były niepokojące wyniki projektu badawczego przeprowadzonego (z moim udziałem) przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie. Projektu – dodajmy – który dotyczył problematyki warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności i sposobu formułowania przez polskie sądy prognoz kryminologicznych. W ramach wzmiankowanego projektu ustalono m.in., że polskie sądy nie radzą sobie z dokonywaniem prognoz kryminologicznych: uwzględniają niską liczbę czynników ryzyka, uwzględnione czynniki opisują w uzasadnieniach w sposób lakoniczny i pobieżny, nie podejmują prób dokonania adekwatnej wykładni czynników przewidzianych w art. 77 § 1 p.k.k. czy oceny ich wartości prognostycznej, a nadto –

nie dokonują rzeczywistej i pogłębionej analizy zachowania się i osobowości skazanego, a także pomijają częstokroć niewygodne dla niego okoliczności. Wyniki, o których mowa powyżej, opublikowane zostały w artykule: *Diagnostyka sądowo-kryminalna w orzekaniu i wykonywaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia w teorii i praktyce sądowej – raport z badania, Prawo w Działaniu 2019, nr 39, DOI: 10.32041/pwd.3901, s. 9-68 (współautor: J. Nikolajew, M. Jankowski, M. Kowalewska-Łukuć).*

Analizowanej problematyce poświęciłem nadto publikacje: 1/ *The use of AI in formulating a criminological prognosis of an offender, Technium Social Sciences Journal 2021, vol. 25/2020 - November, s. 115-125 (współautor: M. Kowalewska-Łukuć);* oraz 2/ *Can the use of algorithms enhance judicial independence? Reflections in the context of The Hague Declaration, Biuletyn Kryminologiczny 2021, nr 28, DOI:10.5281/zenodo.6810541, s. 9-17.*

IV/ Problematyka prowokacji i czynności operacyjno-rozpoznawczych

Problematyce prowokacji poświęciłem rozprawę doktorską, obronioną z wyróżnieniem na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. W monografii stanowiącej poprawioną i uzupełnioną wersję doktoratu: *Prowokacja. Analiza prawnokarna, Wydawca Ars boni et aequi. Przedsiębiorstwo Wydawnicze – Michał Rozwadowski, Poznań 2018, ISBN 978-83-64321-00-9, ss. 298,* dokonałem – jako pierwszy w Polsce – szczegółowej analizy struktury i zawartości normatywnej przepisu art. 24 k.k. W wyżej wymienionej monografii dokonałem nadto analizy problematyki prowokacji z art. 216 § 3 k.k. i z art. 217 § 2 k.k., problematyki sprowokowanej obrony koniecznej i zawinionego stanu wyższej konieczności, a także problematyki prowokacji policyjnej, dziennikarskiej i artystycznej (ostatnie z wymienionych kwestii powiązane są także z obszarem prawnokarnej problematyki kontratypów).

Problematyce prowokacji (policyjnej) poświęciłem także tekst: *Prowokacja policyjna w świetle art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, (w:) H. Marek, K. Górecka (red.), Bezpieczeństwo – wielorakie perspektywy. Racjonalność a bezpieczeństwo organizacji, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2016, ISBN 978-83-65096-38-8, s. 37-44.*

Szeroko pojętej problematyce czynności operacyjno-rozpoznawczych (powiązanych z szeroką pojętą problematyką prowokacji) poświęciłem natomiast teksty: 1/ *Dowody uzyskane w toku kontroli operacyjnej*, (w:) M. Nawrocki, M. Rylski (red.), *Dynamika zmian w prawie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2017, ISBN 978-83-8085-412-3, s. 52-60; 2/ *Kilka uwag na temat uprawnień funkcjonariuszy publicznych w zakresie przeciwdziałania przestępstwom terroryzmu*, (w:) M. Baran, M. Ilnicki, H. Marek (red.), *Edukacja dla bezpieczeństwa. Antyterrorystyczna ochrona państwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2017, ISBN 978-83-65096-59-3, s. 111-120. Jako szczególnie istotna jawi się zwłaszcza pierwsza ze wskazanych publikacji, w której wyraziłem pogląd, że pomiędzy przepisami art. 19 ust. 15 i art. 19 ust. 17 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2021 r., poz. 1882, ze zm.) (z jednej strony) oraz art. 168b Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r., poz. 1375, ze zm.), określanej dalej skrótem „k.p.k.” (z drugiej strony), a w zasadzie pomiędzy wysłowionymi w tych przepisach normami prawnymi, występuje szczególnego rodzaju niezgodność prakseologiczna. Oto bowiem na publikację tę dwukrotnie powołał się Sąd Najwyższy: 1/ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 r., I KZP 14/17; 2/ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2018 r., I KZP 4/18.

V/ Problematyka form współdziałania przestępnego

Problematyce form współdziałania przestępnego poświęciłem publikację: *Wspólne wykonanie czynu zabronionego z art. 201 k.k. Analiza na tle konkretnego stanu faktycznego*, (w:) T. Gardocka, P. Herbowski, D. Jagiello, P. Józwiak (red.), *Przestępczy seks*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016, ISBN: 978-83-7930-910-8, s. 92-99, oraz publikację: *Strona podmiotowa pomocnictwa przez zaniechanie (uwagi o art. 18 § 3 zd. 2 k.k.)*, *Państwo i Prawo* 2018, z. 1, s. 88-96. Ostatnia z wymienionych publikacji, stanowiąca polemikę z poglądami Ł. Pohla na wykładnię przepisów art. 18 § 3 k.k., spotkała się z reakcją M. Kulika i M. Małeckiego i doprowadziła do sporządzenia i opublikowania przeze mnie kolejnych dwóch tekstów: 1/ *Strona podmiotowa pomocnictwa przez zaniechanie (odpowiedź na polemikę Marka Kulika)*, *Państwo i Prawo* 2020, nr 1, s. 115-126; 2/ *Strona podmiotowa pomocnictwa przez zaniechanie (odpowiedź na polemikę M. Małeckiego)*, *Państwo i Prawo* 2020, nr 8, s. 132-137. Kluczowymi ustaleniami zaprezentowanymi w wyżej wymienionych pracach były ustalenia, że: 1) w art. 20 k.k. zawarto zastrzeżenie, o którym mowa w art.

8 k.k., wszak wyraźnie wskazuje się w rzeczonym przepisie, że: „Każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności”; 2) zasadniczo nie sposób byłoby uznać, że pomocnictwa przez zaniechanie, w stosunku do którego ustawodawca nie posłużył się sformułowaniem analogicznym, jak to, o którym mowa w art. 18 § 3 zd. 1 k.k. („w zamiarze”), można dopuścić się wyłącznie umyślnie; wręcz przeciwnie, należałoby raczej uznać – jak zauważył Ł. Pohl – że przekroczenie normy sankcjonowanej zawartej w art. 18 § 3 zd. 2 k.k. może nastąpić również nieumyślnie; 3) ostatecznie jednak, z uwagi na fakt, że karalność nieumyślnego pomocnictwa przez zaniechanie prowadzi do stanu niespójności aksjologicznej systemu prawnego, oraz regułę, w myśl której: „W sytuacji gdy znaczenie językowe burzy owe zidentyfikowane niewzruszalne wartości, należy tak zmienić językowo jasne znaczenie interpretowanego zwrotu, aby została zapewniona spójność aksjologiczna (wykładnia rozszerzająca albo zwężająca)” (M. Zieliński, Wykładnia, s. 344), uznać należy, że pomocnictwa przez zaniechanie, o którym mowa w drugiej części art. 18 § 3 k.k., można się dopuścić wyłącznie umyślnie (w zamiarze jego popełnienia).

VI/ Problematyka odpowiedzialności karnej nieletnich

Problematyce odpowiedzialności karnej nieletnich poświęciłem kilka publikacji. W publikacji: *Kilka uwag na temat możliwości i zasadności orzeczenia wobec nieletniego kary 25 lat pozbawienia wolności*, (w:) P. Ostaszewski, K. Buczkowski (red.), *Granice prawa. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Siemaszki*, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2020, ISBN 978-83-66344-63-1, s. 529-539, ustaliłem m.in., że: 1/ nie jest możliwe i zasadne orzeczenie wobec nieletniego sprawcy czynu zabronionego kary 25 lat pozbawienia wolności; 2/ najwyższą możliwą do orzeczenia wobec nieletniego sprawcy karą jest kara pozbawienia wolności w wymiarze 10 lat; 3/ postulować należy nadanie art. 10 § 3 k.k. następującego brzmienia: „W wypadku określonym w § 2 orzeczona kara nie może przekroczyć dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo; sąd może zastosować także nadzwyczajne złagodzenie kary. Wobec nieletniego nie orzeka się kary pozbawienia wolności przekraczającej 10 lat”.

W publikacji: *Art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k., czyli kilka uwag na temat obrony obligatoryjnej w postępowaniu karnym*, (w:) J. Repeć, K. Łuniewska, B. Oręziak, G. Ociecek, M. Wielec (red.), *Współczesne problemy procesu karnego. Tom I*, Wydawnictwo Episteme, Lublin 2021, ISBN 978-83-65172-30-3, s. 181-192, ustaliłem, że: 1/ sformułowanie „nie ukończył 18 lat”, o którym mowa w art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k., traktować należy jako równoznaczne ze sformułowaniem „nie ukończył 18 lat w momencie wszczęcia postępowania karnego”; 2/ rozważenia wymaga nadanie art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k. następującego brzmienia: „§ 1. W postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli: 1) ma mniej niż 21 lat”.

W publikacji: *Juvenile Situation under the 1982 Juvenile Justice Act*, (w:) B. Janusz-Pohl (red.), *Juvenile Justice Systems: Poland-Brazil-Portugal*, Wydawnictwo Peter Lang International Academic Publishers, Berlin 2021, ISBN 978-3-631-85584-3, s. 59-83, dokonałem analizy kluczowych z perspektywy postępowania w sprawach nieletnich zagadnień, w tym m.in. podjąłem próbę zdefiniowania pojęć „demoralizacja” i „czyn karalny”, o których mowa w Ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2018 r., poz. 969, ze zm.) i które stanowią podstawę wszczęcia wobec nieletniego przewidzianego w rzeczonyj ustawie postępowania.

W artykule: *Art. 10 § 2 k.k. i art. 94 u.p.n. z perspektywy art. 40 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka, czyli kilka słów na temat odpowiedzialności karnej nieletnich*, *Probacja 2019, Tom 1, Nr 2*, DOI: 10.5604/01.3001.0013.6118, s. 37-49, przeanalizowałem art. 10 § 2 k.k. i art. 94 u.p.n. z perspektywy Konwencji o prawach dziecka i ustaliłem, że: 1/ art. 10 § 2 k.k. spełnia minimalne wymogi przewidziane w art. 40 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka, 2/ art. 94 u.p.n. nie spełnia minimalnych wymogów przewidzianych w art. 40 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka, 3/ postulować należy uchylenie art. 94 u.p.n.

Wreszcie, w artykule: *Sposób ustalania dolnej granicy wieku odpowiedzialności karnej (polemika z M. Nawrockim)*, *Państwo i Prawo 2021, nr 5*, s. 135-140, podjąłem polemikę z kluczowymi poglądami zaprezentowanymi przez M. Nawrockiego w publikacji „O sposobie ustalania dolnej granicy wieku odpowiedzialności karnej” (*Państwo i Prawo 2019, nr 9*). W publikacji tej wskazuję m.in. że warunek osiągnięcia przez sprawcę danego, określonego w art. 10 § 1 k.k. wieku rzeczywiście można by

uznać za spełniony (przynajmniej na pierwszy rzut oka): albo 1/ z końcem ostatniego dnia terminu 17 lat; albo 2/ z początkiem ostatniego dnia terminu 17 lat; albo 3/ z momentem odpowiadającym faktycznej godzinie urodzenia się sprawcy; a zatem – w grę wchodzi co najmniej trzy różne terminy. Ostatecznie jednak dochodzę do wniosku, że jedynym możliwym sposobem obliczania wieku sprawcy, o którym mowa w art. 10 § 1 i 2 k.k., jest – w związku z art. 110 k.c. – sposób określony w art. 112 zd. 2 k.c.

VII/ Problematyka przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu

W ramach analizy problematyki przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu dokonałem szczegółowej analizy struktury i zawartości normatywnej takich regulacji prawnych, jak: 1/ art. 148 § 2 k.k.; 2/ art. 150 § 1 k.k.; 3/ art. 160 k.k.; 4/ art. 162 § 1 k.k..

Problematyce tej poświęciłem następujące publikacje: 1/ Możliwość udzielenia niezwłocznej pomocy ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej, Przegląd Sądowy 2015, nr 6, s. 108-118; 2/ Czas popełnienia czynu zabronionego określonego w art. 162 § 1 k.k., Wojskowy Przegląd Prawniczy 2016, nr styczeń-marzec, s. 22-33; 2/ Artykuł 160 k.k. jako (potencjalny) środek walki z niektórymi spośród społecznie niepożądanych zachowań związanych z dopalaczami, Acta Iuris Stetinensis 2018, nr 2, DOI:10.18276/ais.2018.22-04, s. 43-57; 3/ Postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 5 lipca 2017 r., III KK 273/17; art. 148 § 2 pkt 1-4, art. 197 § 1-4 k.k. – Glosa, Orzecznictwo Sądów Polskich 2018, nr 10, s. 62-67; 4/ Współczucie dla pokrzywdzonego (uwagi na tle art. 150 § 1 k.k.), (w:) E. Krajewska-Kulak, C.R. Łukaszyk, J. Lewko, W. Kulak (red.), W drodze do brzegu życia. Tom XVI, Druk „Duchno” Teresa Duchnowska, Białystok 2018, ISBN 978-83-946571-9-2, s. 137-149; 5/ Struktura i zawartość normatywna przepisu art. 148 § 2 pkt 2 k.k., (w:) D. Semków (red.), Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Aspekty prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne, Wydawnictwo Think & Make, Warszawa 2018, ISBN 978-83-950934-9-4, s. 154-165; 6/ Zabójstwo w związku ze zgwałceniem, (w:) Ł. Pohl (red.), Zabójstwa kwalifikowane w Kodeksie karnym z 1997 r. Naukowa i sądowa wykładnia znamion kwalifikujących, Warszawa 2018, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2018, ISBN 978-83-952892-0-0, s. 49-75; 7/ Zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem, (w:) Ł. Pohl (red.), Zabójstwa kwalifikowane w Kodeksie karnym z 1997 r. Naukowa i sądowa wykładnia znamion kwalifikujących, Warszawa 2018, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2018,

ISBN 978-83-952892-0-0, s. 83-108; 8/ Zabójstwo z użyciem materiałów wybuchowych, (w:) Ł. Pohl (red.), Zabójstwa kwalifikowane w Kodeksie karnym z 1997 r. Naukowa i sądowa wykładnia znamion kwalifikujących, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2018, ISBN 978-83-952892-0-0, s. 137-160; 9/ Eutanazja w psychiatrii. Aspekty bioetyczne i prawne, Wydawnictwo Akademii im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2022, ISBN 978-83-66703-70-1, ss. 187 (współautor: B. Wach), po procesie recenzyjnym, oczekuje na publikację.

Jako szczególnie interesujące jawią się w tym zakresie moje ustalenia dotyczące przepisu art. 150 § 1 k.k. Oto bowiem podjąłem w jego kontekście próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy rzeczywiście możliwe jest ustalenie, że w danym, konkretnym przypadku sprawca dokonał zabójstwa właśnie pod wpływem współczucia dla pokrzywdzonego (co jest niezbędne dla bytu przestępstwa z art. 150 § 1 k.k.), i ustaliłem, że niekoniecznie. Zasugerowałem w związku z tym, że warto zastanowić się, czy – narzucony nam przez ustawodawcę – wymóg ustalenia, że sprawca zabił pokrzywdzonego pod wpływem współczucia dla niego (bądź też nie), nie jest przypadkiem wymogiem zbyt daleko idącym, bo jeżeli nie niemożliwym, to co najmniej wyjątkowo trudnym do zrealizowania. Zwracał na to zresztą uwagę już J. Makarewicz, kiedy w trakcie prac Sekcji Prawa Karnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej odrzucał wprowadzenie przesłanki „zabicia z litości”, twierdząc, że: „litość jest uczuciem subiektywnym, trudnym do stwierdzenia, w wypadkach zaś wyjątkowych wystarczyć winno nadzwyczajne złagodzenie kary. Wskazaniem jest iść za wzorem nowych ustaw (holenderska, japońska, projekt szwajcarski) faworyzujących zabicie na żądanie” (cyt. za: W. Koziulewicz, Zabójstwo eutanatyczne w polskiej legislacji i orzecznictwie Sądu Najwyższego, w: M. Mozgawa (red.), Eutanazja, Warszawa, 2015, s. 108). W moim przekonaniu rozwiązanie zaproponowane przez J. Makarewicza byłoby rozwiązaniem właściwym, bo usuwającym z Kodeksu karnego fikcję niezwykle precyzyjnego ustalania postaci strony podmiotowej zabójstwa eutanatycznego.

Inne obszary badawcze:

Spośród moich pozostałych publikacji na szczególną uwagę zasługują:

1/ publikacje dotyczące problematyki błędu w prawie karnym. W publikacjach tych ustaliłem m.in., że za usprawiedliwiony błąd co do prawa można uznać wyłącznie sytuację, w której sprawca nie uświadamia sobie, że dane zachowanie jest bezprawne,

a jednocześnie przekonany jest o tym, że jest to zachowanie prawne. Tylko tego rodzaju sytuację można by uznać za mogącą – przynajmniej potencjalnie (jeżeli znalazłyby się ku temu odpowiednie argumenty) – zostać usprawiedliwioną i mogącą stanowić podstawę dla twierdzenia, że nie można było oczekiwać od sprawcy zachowania się zgodnego z prawem z uwagi na niemożność rozpoznania przezeń bezprawności swego zachowania się, a w konsekwencji dla twierdzenia, że nie można przypisać sprawcy winy z uwagi na znajdowanie się przezeń w tzw. usprawiedliwionym błędzie co do prawa. Tylko wówczas wszakże nie oddziaływałyby, bo nie mogłyby oddziaływać, na sprawcę żadne przeciwmotywy, które mogłyby (a wręcz – powinny) stanowić dlań czynnik hamujący przed powzięciem decyzji woli skierowanej na dopuszczenie się zachowania realizującego znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary, a których przełamanie mogłoby stanowić (a wręcz – musiałyby stanowić) podstawę do postawienia mu zarzutu, że dopuścił się bezprawnego czynu zabronionego w sytuacji, w której mógł się go nie dopuszczać. Należałoby uznać w konsekwencji, że na gruncie art. 30 zd. 1 k.k. nie mamy do czynienia w rzeczywistości z żadnym odstępstwem od zasady ignorantia iuris semper nocet (wszak nie dochodzi tutaj do usprawiedliwienia nieznanomości prawa, lecz „wyłącznie” mylnego wyobrażenia o prawie, któremu nieznanomość prawa wyłącznie towarzyszy) i że warto byłoby postulować zmianę art. 30 zd. 1 k.k. poprzez nadanie mu następującego brzmienia: „Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym mylnym wyobrażeniu jego prawności”. Wydaje się bowiem, że tego rodzaju brzmienie wskazanego przepisu lepiej oddawałoby jego rzeczywistą zawartość i pozostawałoby w zgodzie z rzeczywistą istotą błędu (w ogólności).

Zob. 1/ Kilka uwag na temat istoty błędu (rozważania na tle polskiego prawa karnego), Acta Iuris Stetinensis 2018, nr 1, DOI:10.18276/ais.2018.21-06, s. 127-140; 2/ Kilka uwag na temat istoty tzw. błędu co do prawa (rozważania na tle polskiego prawa karnego), Prawo w Działaniu 2019, nr 39, DOI: 10.32041/pwd.3905, s. 139-147.

2/ publikacje, w których dokonałem analizy poszczególnych przepisów określających poszczególne typy czynów zabronionych pod groźbą kary z perspektywy art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. W publikacjach tych ustaliłem m.in., że zachowania przewidziane w przepisie art. 196 k.k. nie zasługują na kryminalizację, a w konsekwencji – mamy na gruncie rzeczonego przepisu do czynienia ze zbyt daleko idącą ingerencją ustawodawcy w wolność wyrażania poglądów i twórczości artystycznej. Podkreślenia wymaga

bowiem, że polegające na publicznym znieważaniu przedmiotów czci religijnej lub miejsc przeznaczonych do publicznego wykonywania obrzędów religijnych i wiążące się z obrażaniem uczuć religijnych innych osób zachowania się, przewidziane w art. 196 k.k., nie charakteryzują się odpowiednio wysokim stopniem społecznej szkodliwości in abstracto pozwalającym na przyznanie im charakteru czynów zabronionych pod groźbą kary, o których mowa w art. 1 § 1 k.k. W szczególności z uwagi na fakt, że bezpośrednim przedmiotem ochrony przepisu art. 196 k.k. są uczucia religijne innych osób, a precyzyjniej – prawo do nienaruszania tych uczuć przez osoby trzecie; tymczasem – dobro to jawi się – także według ustawodawcy – jako wysoce abstrakcyjne i niewystarczająco istotne dla jego prawnokarnej ochrony. Ustaliłem nadto, że niemożliwe jest utworzenie pozaustawowego kontratypu sztuki. Każdy kontratyp pozaustawowy winien odpowiadać wszakże następującym wymogom: 1) sytuacja objęta zakresem kontratypu musi być sytuacją typową, powtarzalną; 2) kontratyp nie może prowadzić do wyłączenia bezprawności wszystkich zachowań wypełniających znamiona danego typu czynu zabronionego; 3) kontratyp musi wystąpić w sytuacji kolizji dóbr prawnych; 4) kontratyp musi dać się ująć w ramy abstrakcyjnie sformułowanego zespołu znamion; 5) musi istnieć wystarczająco ważny powód dla usprawiedliwienia sytuacji objętej kontratypem. Tymczasem ewentualny kontratyp sztuki nie byłby w stanie wszystkich tych warunków spełnić. Za szczególnie trudne (a wręcz – za niemożliwe) uznać należy spełnienie warunku nr 5. Trudno bowiem znaleźć wystarczająco istotny powód, który miałby usprawiedliwiać działalność artystyczną stanowiącą jednocześnie realizację znamion czynu zabronionego pod groźbą kary.

Zob. 1/ Czy art. 196 kodeksu karnego w sposób nadmierny ogranicza wolność wyrażania poglądów i twórczości artystycznej?, Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały 2018, nr 1, s. 115-138; 2/ Does the Prohibition of Incest Excessively Restrict Human Sexual Freedom?, Prawo w Działaniu 2019, nr 38, DOI:10.32041/pwd.3806, s. 91-105.

Z problematyką powyższą w pewnym zakresie powiązana jest publikacja: *Article 31 Section 3 of the Polish Constitution and Leon Petrażycki's Concept of the Policy of Law*, (w:) M. Peno, K. Burdziak (red.), *The Concept of Modern Law Polish and Central European Tradition*, Wydawnictwo Peter Lang International Academic Publishers, Berlin 2019, ISBN 978-3-631-78325-2, s. 83-96, w której doszukiwałem się powiązań

pomiędzy regulacją art. 31 ust. 3 Konstytucji RP a Leona Petrażyckiego koncepcją polityki prawa.

3/ publikacje, w których powiązałem ze sobą zagadnienia prawnokarne i psychologiczne. W publikacjach tych zweryfikowałem m.in. hipotezy, że wykorzystując skłonność człowieka do bycia konsekwentnym oraz wprowadzając odpowiednie uregulowania prawne można zwiększyć dawstwo organów. W wyniku przeprowadzonych rozważań ustaliłem, że istnieją argumenty przemawiające za tym, że status quo bias (skłonność człowieka do bycia konsekwentnym) istnieje i oddziałuje na człowieka, a nadto – że istnieje wiele racjonalnych uzasadnień o charakterze psychologicznym tego rodzaju okoliczności. Ustaliłem jednocześnie, że status quo bias można by spróbować wykorzystać do zwiększenia dawstwa organów, wymuszając na człowieku dokonanie wyboru czy chce być dawcą organów, czy też nie, i liczyć na to, że z uwagi na swoją skłonność do bycia konsekwentnym wyboru tego w przyszłości nie zmieni. W Polsce wzmiankowane rozwiązanie można by wprowadzić przez dodanie do art. 11 ust. 1 ustawy o kierujących pojazdami punktu 7 o odpowiedniej treści. *Zob. 1/ Dawstwo organów w kontekście skłonności człowieka do bycia konsekwentnym. Rozważania z pogranicza prawa i psychologii, Probacja 2021, nr 3, DOI:10.5604/01.3001.0015.2711, s. 115-127; 2/ Leczenie PTSD z wykorzystaniem MDMA jako sposób przeciwdziałania zjawisku samobójstwa (problemy de lege lata), Acta Iuris Stetinensis 2021, nr 3, DOI:10.18276/ais.2021.35-01, s. 9-22; 3/ Aspekt wolicjonalny zamiaru bezpośredniego i ewentualnego – rozważania na tle kwalifikowanych typów przestępstwa zabójstwa, Prawo w Działaniu 2020, nr 43, DOI:10.32041/pwd.4306, s. 111-130; 4/ Głosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 20.04.2017 r., II KK 90/17, Prawo w Działaniu 2017, nr 30, s. 178-183; 5/ Tajemnica zawodowa psychologa a tajemnica w postępowaniu karnym, Probacja 2022, nr 3, po procesie recenzyjnym, oczekuje na publikację, zob. zaświadczenie (współautor: M. Kowalewska-Łukuć).*

W powyższym opisie nie uwzględniono publikacji:

1/ monografia: Komornik sądowy w prawie karnym, Wydawnictwo Currenda, Sopot 2021, ISBN 978-83-65966-43-8, ss. 251 (współautor: M. Nawrocki, M. Kowalewska-Łukuć);

- 2/ rozdział w monografii zbiorowej: *Sytuacje określone w art. 216 § 3 KK oraz w art. 217 § 2 KK jako przykłady kompensacji na gruncie polskiego prawa karnego*, (w:) I. Sepiolo-Jankowska (red.), *Konsensualizm i kompensacja a podstawy odpowiedzialności karnej*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016, ISBN 978-83-255-8698-0, s. 173-187;
- 3/ rozdział w monografii zbiorowej: *Tzw. macierzyństwo zastępcze (surrogate motherhood) w świetle polskiego prawa karnego. Uwagi de lege lata i postulaty de lege ferenda*, (w:) P. Mostowik (red.), *Fundamentalne prawne problemy surrogate motherhood. Perspektywa krajowa*, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2019, ISBN 978-83-66344-05-1, s. 571-604 (współautor: Ł. Pohl);
- 4/ rozdział w monografii zbiorowej: *Negacjonizm a polskie prawo karne – rozważania dogmatycznoprawne*, (w:) P. Grzebyk (red.), *Odpowiedzialność za negowanie zbrodni międzynarodowych*, Warszawa 2020, ISBN 978-83-66344-44-0, s. 119-132 (współautor: Ł. Pohl);
- 5/ rozdział w monografii zbiorowej: *Prawnokarne konsekwencje zachowań nienawistnych na przykładzie konkretnych stanów faktycznych*, (w:) B.A. Orłowska, A. Szczerba (red.), *Spółeczeństwo, władza, prawo - między nienawiścią a inkluzją społeczną*, Wydawnictwo Akademii im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2020, ISBN 978-83-66703-21-6, s. 111-122;
- 6/ rozdział w monografii zbiorowej: *Remarks on Polish penal law and “de lege ferenda” postulates*, w: P. Mostowik (red.), *Fundamental legal problems of surrogate motherhood. Global perspective*, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2019, ISBN 978-83-66344-06-8, s. 935-944 (współautor: Ł. Pohl);
- 7/ rozdział w monografii zbiorowej: *Holocaust Denial and the Polish Penal Law - Legal Considerations*, w: P. Grzebyk (red.), *Responsibility for negation of international crimes*, Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2020, ISBN 978-83-66344-43-3, s. 123-137 (współautor: Ł. Pohl);
- 8/ glosa: *Glosa do Wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 lutego 2013 r., sygn. II AKa 12/13*, *Acta Iuris Stetinensis* 2014, nr 7, s. 169-181;
- 9/ artykuł naukowy: *Przestępstwo handlu ludźmi w świetle wyników badań aktowych*, *Prawo w Działaniu* 2016, nr 28, s. 220-247 (współautor: P. Banaszak);
- 10/ glosa: *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 25 czerwca 2015 roku, sygn. II AKA 95/15*, *Acta Iuris Stetinensis* 2017, nr 1, DOI:10.18276/ais.2017.17-01, s. 6-14;

11/ glosa: *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., sygn. akt IV KK 257/14, Wojskowy Przegląd Prawniczy 2017, nr 2, s. 96-104;*

12/ artykuł naukowy: *Dowód sprzeczny z prawem, czyli kilka słów na temat art. 75 § 1 k.p.a., Administracja. Teoria – dydaktyka – praktyka 2017, nr 1, s. 50-67;*

13/ artykuł naukowy: *Przestępstwa z art. 200 § 1 KK – kilka uwag na temat praktyki sądów, Monitor Prawniczy 2019, nr 10, DOI: 10.32027/MOP.19.10.3, s. 543-550;*

14/ artykuł naukowy: *Tzw. macierzyństwo zastępcze – kilka uwag w kontekście nowelizacji Kodeksu karnego, Monitor Prawniczy 2020, nr 4, DOI:10.32027/MOP.20.4.1, s. 184-191 (współautor: P. Banaszak);*

15/ artykuł naukowy: *The mens rea of the animal cruelty offence in the Polish criminal law, Prawo w Działaniu 2018, nr 36, DOI:10.32041/pwd.3606, s. 92-103 (współautor: Ł. Buczek, Ł. Pohl);*

16/ artykuł naukowy: *Penal and legal aspects of gender confirmation surgery. Considerations of Polish criminal law, Studia Iuridica Cassoviensia 2022, nr 1, s. 31-51 (współautor: M. Kowalewska-Lukuć),*

jako nieprzystających w pełni do poszczególnych obszarów badawczych.

W kontekście publikacji: *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., sygn. akt IV KK 257/14, Wojskowy Przegląd Prawniczy 2017, nr 2, s. 96-104* warto przy tym wskazać, że powołał się na nią Sąd Najwyższy: Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2019 r., V KK 517/18.

Ad.2. Istotna aktywność naukowa w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie

W ramach działalności w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie brałem udział w 16 projektach naukowych, w ramach których prowadziłem badania z zakresu szeroko pojętego prawa karnego z wykorzystaniem następujących metod badawczych: 1) metoda dogmatyczno-prawna; 2) metoda empiryczna (analiza akt prokuratorskich i sądowych); 3) metoda prawnoporównawcza. Z każdego projektu przygotowany został raport; wszystkie raporty dostępne są on-line na stronie internetowej Instytutu.

Wykaz projektów naukowych przeprowadzonych w ramach działalności w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie:

- 1/ Projekt: Przestępstwo handlu ludźmi – wykładnia terminu „handel ludźmi”, sposób przeprowadzania przesłuchań i innych dowodów w celu uzyskania materiału potwierdzającego popełnienie tego przestępstwa, charakterystyka jego ofiar i sprawców (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Burdziak-K.-Banaszak-P._Handel-ludźmi.pdf);
- 2/ Projekt: Sprawcy przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności osoby małoletniej – analiza kryminologiczna (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Burdziak-K.-Banaszak-P._Sprawcy-przestępstw-p.-woln.-seks.-i-obyczajności-os.-małoletniej.pdf);
- 3/ Projekt: Obraz i analiza wykładni sądowej przepisów Kodeksu karnego z 1997 r. o obronie koniecznej i przekroczeniu jej granic (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Pohl-Ł.-Burdziak-K._Obrona-konieczna.pdf);
- 4/ Projekt: Zabójstwa kwalifikowane w Kodeksie karnym z 1997 r. – naukowa i sądowa wykładnia znamion kwalifikujących (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Pohl-Ł.-i-inni_-Zabójstwa-kwalifikowane-w-k.k.-z-1997.pdf);
- 5/ Projekt: Stosunek polskiego prawa karnego do zjawiska pracy przymusowej (aspekty interpretacyjne, zarys orzecznictwa oraz problematyka wykrywczej działalności służb) (<https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2019/05/IWS-P.Banaszak-K.Burdziak-Stosunek-polskiego-p.k..pdf>);
- 6/ Projekt: Przyczyny przewlekłości postępowania sądowego w sprawach karnych (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2019/10/IWS_Zespół_Przyczyny-przewlekłości-postępowania-sądowego-w-sprawach-karnych.pdf);
- 7/ Projekt: Standardy postępowania z nieletnimi (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2019/10/IWS_Banaszak-P.-Burdziak-K._Standardy-postępowania-z-nieletnimi-raport-z-badania.pdf);
- 8/ Projekt: Struktura organizacyjna i zakres zadań podmiotów uczestniczących w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w wybranych systemach sądownictwa państw europejskich (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2019/09/IWS_Zespół_Struktura-organizacyjna-i-zakres-zadań-podmiotówuczestniczących-w-sprawowaniu-wymiaru-sprawiedliwości.pdf);
- 9/ Projekt: Problem jednorodnego/niejednorodnego charakteru zachowań statuujących pojęcie czynu ciągłego w polskim prawie karnym (studium teoretyczno-empiryczne) (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2020/04/IWS_Banaszak-P.-Burdziak-K.-Pohl-

Ł. _Problem-jednorodnego-niejedn.-charakteru-zachowań-statuujących-pojęcie-czynu-ciągłego.pdf);

10/ Projekt: Charakter prawny fałszywych wyjaśnień oskarżonego w polskim prawie karnym (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2020/04/IWS_Burdziak-K.Taracha-A.-Pohl-L._Charakter-prawny-fałszywych-wyjaśnień-oskarżonego-w-polskim-prawie-karnym.pdf);

11/ Projekt: Instytucja zatarcia skazania w polskim prawie karnym (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2020/10/IWS_Banaszak-Grzechowiak-P.-Burdziak-K._Instytucja-zatarcia-skazania-w-polskim-prawie-karnym---raport-z-badania.pdf);

12/ Projekt: Kryminalizacja tzw. mowy nienawiści (analiza rozwiązań niemieckich) (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2021/03/IWS_Banaszak-Grzechowiak-P.-Burdziak-K._Kryminalizacja-tzw.-mowy-nienawiści.pdf);

13/ Projekt: Przestępstwo zgwałcenia w wybranych państwach europejskich (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2022/03/IWS_Banaszak-Grzechowiak-P.-Burdziak-K.-Pohl-L._Przestępstwo-zgwałcenia-w-wybranych-panstwach-europejskich.pdf);

14/ Projekt: Zdolność osoby niepoczytalnej do przekroczenia prawnokarnej normy sankcjonowanej (wstępne uwagi ilustracyjne) (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2020/09/IWS_Burdziak-K._Zdolność-osoby-niepoczytalnej-do-przekroczenia-prawnokarnej-normy-sankcjonowanej-raport-z-badania-aktowego.pdf);

15/ Projekt: Definicja przestępstwa o charakterze terrorystycznym przewidziana w polskim Kodeksie karnym w świetle rozwiązań Unii Europejskiej, Rady Europy i Organizacji Narodów Zjednoczonych (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2021/04/IWS_Burdziak-K._Definicja-przestępstwa-o-charakterze-terrorystycznym....pdf);

16/ Projekt: Reakcja karna na nieosądzoną wielość przestępstw tego samego sprawcy (wstępne uwagi ilustracyjne) (https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2022/03/IWS_Pohl-L.-Burdziak-K.-Banaszak-Grzechowiak-P._Reakcja-karna-na-nieosadzona-wielosc-przestepstw-tego-samego-sprawcy.pdf).

W ramach aktywności naukowej w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie pełnię również funkcję koordynatora i opiekuna merytorycznego czterech międzynarodowych projektów badawczych:

1/ Polish-Hungarian Research Platform 2022;

2/ Polish-Slovak Research Platform 2022;

3/ Polish-Croatian Research Platform 2022;

4/ Polish-Ukrainian Research Platform 2022,

w ramach których mam okazję współpracować ze znakomitymi naukowcami z Węgier, Słowacji, Chorwacji oraz Ukrainy.

Celem projektów jest: a) opracowanie propozycji odpowiednich ram prawnych pozwalających na wykorzystywanie rozwiązań sztucznej inteligencji do użytku prawnego w Polsce (prawo krajowe: prawo karne, prawo cywilne, prawo administracyjne; prawo międzynarodowe publiczne oraz prywatne); b) opracowanie propozycji odpowiednich ram prawnych dla usprawnienia prowadzenia postępowań administracyjnych w Polsce; c) opracowanie propozycji odpowiednich ram prawnych pozwalających na zwiększenie skuteczności ochrony osób starszych przed aktualnymi zagrożeniami wynikającymi z funkcjonowania w społeczeństwie w Polsce (prawo karne, prawo cywilne, prawo administracyjne); d) opracowanie propozycji rozwiązań pozwalających na zwiększenie skuteczności oraz powszechności mediacji w postępowaniach sądowych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem mediacji w postępowaniach cywilnych oraz karnych, bazując na rozwiązaniach wypracowanych w tych zakresach w Węgrzech, Słowacji, Chorwacji i Ukrainie.

Istotna aktywność w zagranicznym ośrodku naukowym:

W 2021 roku (2021-09-02 - 2021-11-30) odbyłem 3-miesięczny staż naukowy w Uniwersytecie w Tallinnie finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki (nr projektu: 2020/04/X/HS5/00055; nazwa konkursu: Miniatura 4).

W ramach stażu prowadziłem projekt badawczy zatytułowany: Prognoza kryminologiczna - porównanie rozwiązań estońskich i polskich. W trakcie stażu podjąłem próbę ustalenia obowiązujących w Estonii regulacji prawnych dotyczących warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności i szacowania ryzyka powrotności sprawcy do przestępstwa, a także dokonałem ich analizy, uwzględniając przy tym ustalenia prezentowane w tym zakresie w literaturze przedmiotu. Wykorzystałem w tym celu m.in. zasoby Tallinn University's

Academic Library oraz pomoc i sugestie pracowników School of Governance, Law and Society. Podjąłem nadto próbę dotarcia do orzeczeń estońskich sądów dotyczących warunkowego przedterminowego zwolnienia skazanego z odbycia reszty kary pozbawienia wolności i dokonałem analizy ich uzasadnień w szczególności z perspektywy sposobu dokonywania prognozy kryminologicznej i przesłanek branych pod uwagę w toku jej dokonywania. Poczynione ustalenia przedyskutowałem z praktykami (pracownikami estońskich więzień) oraz pracownikami Estonian Academy of Security Sciences w Tallinnie. W ramach stażu wziąłem udział w seminariach z pracownikami i studentami School of Governance, Law and Society. Niezależnie od powyższego zostałem zaangażowany w niezwiązaną bezpośrednio z dyskutowanym projektem badawczym współpracę badawczą z naukowcami School of Governance, Law and Society.

Dodajmy, że wzmiankowane wyżej konsultacje z pracownikami Estonian Academy of Security Sciences w Tallinnie poskutkowały równoległą współpracą naukową w ramach wyżej wymienionej uczelni. Namacalnym efektem tej współpracy jest monografia: Prognoza kryminologiczna Porównanie rozwiązań estońskich i polskich, Wydawnictwo Naukowe TYGIEL sp. z o.o., Lublin 2022, ISBN: 978-83-67104-15-9, ss. 124, <https://bc.wydawnictwo-tygiel.pl/publikacja/587E663B-A15C-1604-1B98-CEACED014063>, przygotowana przeze mnie wraz z pracownikiem Estonian Academy of Security Sciences w Tallinnie – Erikiem Rüütelem.

Współpraca z innymi ośrodkami naukowymi:

W trakcie mojej „kariery” naukowej miałem/mam nadto okazję współpracy z innymi jeszcze ośrodkami naukowymi, także zagranicznymi. Znakomitym przykładem tej współpracy jest mój udział w następujących projektach badawczych:

1/ Projekt: Effective Justice International and Comparative Approaches, którego organizatorem jest Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i University of Bologna - Department of Legal Studies i w ramach którego pełnię funkcję wykonawcy i koordynatora jednego z zespołów badawczych;

2/ Projekt: Algorithms used in the field of criminal sciences, finansowany w ramach Visegrad Grants, Visegrad Fund, w ramach którego mam okazję współpracować z naukowcami z następujących ośrodków naukowych: a) István Ambrus PhD, associate professor, Eötvös Loránd University, Faculty of Law, Budapest, Hungary:

<https://www.ajk.elte.hu/en>; b) Lukáš Bohuslav PhD, assistant professor, Charles University, Faculty of Law, Prague, Czech Republic: <https://www.prf.cuni.cz/>;
c) Radovan Blažek PhD, associate professor, Comenius University, Faculty of Law, Bratislava, Slovakia: <https://www.flaw.uniba.sk/>;

3/ Projekt: Tworzenie rozwiązań normatywno-opisowych w celu przeciwdziałania przyczynom przestępczości oraz rozwoju systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem w postaci opartego na wiedzy aksjologicznego uzasadnienia podstaw praktycznego funkcjonowania polskiego systemu prawa, finansowany ze środków Funduszu Sprawiedliwości, w ramach którego jestem wykonawcą i współpracuję z naukowcami z różnych polskich ośrodków naukowych.

O mojej współpracy z naukowcami z różnych ośrodków naukowych świadczy również moja aktywność w ramach następujących stowarzyszeń:

- 1/ Polskie Towarzystwo Suicydologiczne – członek.
- 2/ International Association of Penal Law – członek.
- 3/ Centre for Advanced Research on Integrity, Rights and Inclusion of the Child (CIRIC is originally a collaborative effort between Tallinn University and Oslo Metropolitan University) – ekspert.

Jestem nadto:

1/ ekspertem-konsultantem w ramach spotkań organizowanych przez European Institute for Gender Equality Powyższe dotyczy następujących spotkań: a) Advancing administrative data collection on intimate partner violence and gender-related killings of women. Joint consultation meeting. 12 November 2019, Brussels; b) Virtual Experts' meeting with primary stakeholders of EIGE's Gender Statistics Database. 22-23 September 2020; c) Virtual consultation meeting "Consultation on administrative data collection on intimate partner violence". 19 November 2021; d) Virtual consultation meeting "Collection of national administrative data on intimate partner violence". 20 June 2022;

2/ członkiem Interdyscyplinarnego Zespołu Profilaktyki Zachowań Samobójczych;

3/ członkiem Zespołu i Grupy Roboczej do spraw implementacji do polskiego systemu statystyki publicznej międzynarodowej klasyfikacji przestępczości do celów statystycznych, który jest organem pomocniczym Rady Ministrów, a do jego zadań należy: 1) opracowanie metodologii przyporządkowania poszczególnych kategorii

przestępstw określonych w klasyfikacji ICCS do przepisów karnych funkcjonujących w polskim systemie prawnym; 2) dokonanie przyporządkowania poszczególnych kategorii przestępstw określonych w klasyfikacji ICCS do przepisów karnych funkcjonujących w polskim systemie prawnym; 3) przeprowadzenie analizy możliwości implementacji klasyfikacji ICCS do systemów ewidencyjnych i statystycznych producentów statystyki przestępczości w Rzeczypospolitej Polskiej – Policji, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, Prokuratury, Sądownictwa, Biura Krajowego Rejestru Karnego oraz Służby Więziennej w celu generowania danych statystycznych według: a) kategorii przestępstw określonych w klasyfikacji ICCS, b) zmiennych dezagregujących ICCS.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę:

Osiągnięcia dydaktyczne:

a/ opublikowanie podręcznika: *Prawo karne materialne. Kurs skrócony*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2021, ISBN 978-83-8235-243-6, ss. 310 (współautor: M. Kowalewska-Łukuć, M. Nawrocki);

b/ udział w szkoleniu z wykorzystania nowoczesnych technologii w procesie dydaktycznym i wprowadzenie w trakcie prowadzonych zajęć nowoczesnych rozwiązań dydaktycznych;

c/ przeprowadzenie w ciągu niecałych 9 lat pracy 2439 godzin ćwiczeń, konwersatoriów, wykładów, seminariów na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego;

d/ prowadzenie zajęć w języku polskim i angielskim z 15 różnych przedmiotów:

- Prawo karne;
- Prawo karne materialne i prawo wykroczeń;
- Podstawy prawa i postępowania karnego;
- Prawo karne wykonawcze;
- Prawo wykroczeń;
- Przestępczość nieletnich;
- Wybrane zagadnienia nauki o przestępstwie;
- Obrona konieczna w teorii i praktyce orzeczniczej;

- Suicydologia;
- Seminarium dyplomowe;
- Polish Criminal Law in the European Legal Culture (Erasmus);
- Penal Proceedings Compared with procedural reforms on the European Continent (Erasmus);
- Archeology of Law – Sources and Types of Criminal Penalties (Erasmus);
- Basics of Forensic Setting and Collecting Evidence (Erasmus);
- Crime Detection and the Cooperation of Law Enforcement Agency in EU (Erasmus);

e/ pełnienie funkcji recenzenta prac magisterskich z zakresu prawa karnego przygotowywanych pod kierunkiem prof. dr. hab. Łukasza Pohla;

f/ wypromowanie 1 magistra;

g/ prowadzenie zajęć z prawa karnego i postępowania karnego dla aplikantów komorniczych Izby Komorniczej w Szczecinie;

h/ przeprowadzenie repetytorium z prawa karnego dla studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2021);

h/ prowadzenie profilu na Facebook'u z materiałami dydaktycznymi dla studentów, w tym – z bardzo szczegółowymi analizami rzeczywistych, aktualnych wydarzeń z perspektywy prawa karnego. Nazwa profilu: Prawo karne i nie tylko;

i/ prowadzenie bloga: Nietylkopk z analogicznymi jak wyżej treściami.

Osiągnięcia organizacyjne:

a/ pełnienie funkcji Senatora Uniwersytetu Szczecińskiego (2019, 2020) oraz członka Komisji Skrutacyjnej w Senacie Uniwersytetu Szczecińskiego;

b/ pełnienie funkcji członka Rady Naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2021, 2022);

c/ pełnienie funkcji członka Zespołu Kierunku Prawo Internetu i ochrony informacji – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2020-2022);

d/ pełnienie funkcji członka wydziałowego Zespołu ds. III obszaru ewaluacji jakości działalności naukowej – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2021, 2022);

e/ pełnienie funkcji członka Pracowni ds. projektów naukowych i dydaktycznych – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2021, 2022);

- f) pełnienie funkcji członka Zespołu ds. jakości i programów kształcenia dla kierunku administracja – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2016-2020);
- g/ pełnienie funkcji członka Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej - Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2015);
- h/ pełnienie funkcji opiekuna Koła Naukowego Prawa Karnego Materialnego;
- i/ pełnienie funkcji opiekuna Koła Naukowego Teoretyków Suicydologii;
- j/ organizacja ogólnopolskiej konferencji naukowej. IV Karnistyczne Spotkania Naukowe „Strona podmiotowa przestępstwa”. 18-19 maja 2017, Szczecin;
- k/ organizacja ogólnopolskiej konferencji naukowej. V Karnistyczne Spotkania Naukowe „Okoliczności wyłączające przestępność czynu w ujęciu interdyscyplinarnym”. 23-24 maja 2018, Szczecin;
- l/ organizacja ogólnopolskiej konferencji naukowej. I „Samobójstwo w prawie polskim i naukach pokrewnych”. 12 grudnia 2019, Szczecin;
- ł/ organizacja ogólnopolskiej konferencji naukowej. II „Samobójstwo w prawie polskim i naukach pokrewnych”. 10 grudnia 2020, Szczecin;
- m/ wielokrotna organizacja konkursów z prawa karnego materialnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego.

Osiągnięcia popularyzujące naukę:

- a/ wygłoszenie referatu dotyczącego przestępstw seksualnych w trakcie Prawniczej Akademii Filmowej organizowanej przez ELSA Szczecin (2014);
- b/ wykład dla uczniów XIII Liceum Ogólnokształcącego w Szczecinie (2015);
- c/ wykład dla uczniów XIII Liceum Ogólnokształcącego w Szczecinie (2016);
- d/ wygłoszenie referatu dotyczącego sprowokowanej obrony koniecznej dla Koła Naukowego Nauk Penalnych Ultima Ratio WPiA US (2016);
- e/ wygłoszenie referatu dotyczącego obrony koniecznej w trakcie Dni Kryminalistyki WPiA US (2017);
- f/ wykład dla uczniów XI Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi w Szczecinie (2017);
- g/ wykład pt. „Wybrane zagadnienia nauki o przestępstwie” dla uczniów z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Chojnie (2017);

h/ uczestnictwo w pracach jury w ramach Trójmecz Debat Oksfordzkich, ELSA Szczecin (2018);

i/ warsztaty z pisania glos dla studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (2018);

j/ wykład dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Szczecińskiej Szkole Florystycznej w Szczecinie. Wykład pt. „Przestępczość nieletnich” (2019);

k/ wykład dla uczniów pt. „Przestępstwa seksualne” (2020);

l/ udział w projekcie Strefa Nauki (projekt dofinansowany w ramach zadania publicznego Ministerstwa Edukacji i Nauki „Organizowanie i animowanie działań na rzecz środowiska akademickiego”) i przeprowadzenie w jego ramach warsztatów z zakresu zarządzania projektem naukowym dla studentów Uniwersytetu Szczecińskiego;

ł/ wykład dla Koła Naukowego Prawa Karnego Materialnego WPiA US pt. „Czy algorytmy mogą pomóc w przewidywaniu przyszłości skazanego?” (2022);

m/ wykład dla uczniów pt. „Czy algorytmy mogą pomóc w przewidywaniu przyszłości skazanego?” (2022);

n/ prelekcja „Namowa dziecka do odebrania sobie życia - udział w samobójstwie czy zabójstwo?” w ramach III edycji Dni Prawa i Psychologii organizowanej przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA Kraków wraz z Sekcją Psychologii Sądowej KN SP UJ (2022);

o/ pełnienie funkcji członka Sądu Konkursowego I Ogólnopolskiego Moot Court'u z prawa i postępowania karnego organizowanego przez ELSA Szczecin (2022);

p/ udział w panelu eksperckim w ramach Edupremiery spektaklu „SPARTAKUS. Miłość w czasach zarazy” w Teatrze Współczesnym w Szczecinie (2022);

r/ wykład w ramach Pracowni Liderów Prawa Junior organizowanej przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie (2022).

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej:

Nagrody:

a/ w roku 2020 otrzymałem nagrodę indywidualną II stopnia Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego za szczególne osiągnięcia naukowe;

b/ w roku 2021 otrzymałem Nagrodę Santander Universidades dla aktywnych przedstawicieli środowiska akademickiego Uniwersytetu Szczecińskiego (celem programu Nagród Santander Universidades dla aktywnych przedstawicieli środowiska akademickiego Uniwersytetu Szczecińskiego jest nagrodzenie osób, które w swojej aktywności integrują środowisko uniwersyteckie, budują tożsamość uczelni, działają na jej rzecz, przyczyniają się do rozwoju uczelni i jej społeczności, wspierają osoby wymagające pomocy i realizują misję społecznej odpowiedzialności uczelni);

c/ w roku 2022 zostałem Laureatem konkursu na Najlepszego Młodego Naukowca Uniwersytetu Szczecińskiego.

.....
(podpis wnioskodawcy)